

Interview Criminoloog Chris Rutenfrans over aanpak criminaliteit onder allochtonen:

“Ik ben in de afgelopen jaren heel erg gaan geloven in repressie”

Mensen met een Marokkaanse, Antilliaanse, Surinaamse of Turkse achtergrond zijn gezien hun aandeel in de bevolking relatief vaak betrokken bij criminaliteit. Criminoloog Chris Rutenfrans zoekt een van de oorzaken in het falende overheidsbeleid dat te veel de nadruk heeft gelegd op preventie. “Preventie werkt niet zonder repressie. Je moet sancties opleggen want vrijblijvendheid slaat dood”, zegt hij in een interview met SECONDANT. Rutenfrans die als redacteur Opinie is verbonden aan *de Volkskrant* pleit voor een harde aanpak van criminele allochtonen. “We moeten terug naar gewone repressie. Ik weet zeker dat dat door allochtone jongeren wordt begrepen. Al het andere begrijpen ze niet.”

door Yvonne van der Heijden

De auteur is freelancejournalist.

Criminaliteit onder allochtonen blijft in Nederland een uitermate gevoelig vraagstuk. De landelijke discussie na de weigering van buschauffeurs in Gouda nog langer door een wijk te rijden die door Marokkanen werd geterroriseerd, heeft dat weer volop bewezen. Ook het gekibbel in politiek Den Haag over de registratie van de etnische achtergrond van probleemjongeren, maakt dat duidelijk. PvdA-minister Ella Vogelaar van Wonen, Wijken en Integratie werd half november zelfs gedwongen ontslag te nemen naar aanleiding van dit dossier. Toch is al in de jaren negentig vastgesteld dat relatief meer allochtonen betrokken zijn bij criminaliteit dan hun aandeel in de bevolking zou rechtvaardigen. Het staat te lezen in de nota *Criminaliteit in relatie tot de integratie van etnische minderheden* die in 1997 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van minister Winnie Sorgdrager van Justitie en verstuurd werd mede namens het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Criminoloog Chris Rutenfrans was destijds samen met professor Jan van Dijk mede-opsteller van deze zogeheten CRIEM-nota die een mijlpaal is geweest bij het in kaart brengen van het criminaliteitsprobleem onder allochtonen, vooral onder allochtone jongeren. “Voor het eerst werd ondubbelzinnig met cijfers gestaafd, vastgesteld dat bij vier etnische groepen in Nederland sprake was van een onevenredige betrokkenheid bij criminaliteit”, zegt Rutenfrans. “Marokkanen en Antillianen sprongen eruit met vijf keer meer delicten dan, gezien hun aandeel in de bevolking, zou mogen worden verwacht. Ook bij Surinamers en Turken was er een oververtegenwoordiging, maar niet in zo’n grote mate.”

Sociaal-culturele afstand

Als tweede bijzonderheid van de CRIEM-nota noemt Rutenfrans dat voor het eerst de oorzaak van de hoge criminaliteit onder allochtonen ook werd gezocht buiten de traditionele sociaal-economische factoren zoals werkloosheid en armoede. Het verschil tussen de eigen cultuur en die van het nieuwe vaderland bleek ook een grote invloed te hebben op de integratie in de Nederlandse samenleving. Onderzoek in de jaren negentig toonde aan dat hoe groter de sociaal-culturele afstand tussen het land van herkomst en Nederland is, hoe moeilijker de integratie zal verlopen en hoe groter de kans is dat tweede en volgende generaties allochtonen op het criminele pad terechtkomen.

“Kinderen op straat worden hier niet door de buurman gecorrigeerd”

Rutenfrans: “Niet alleen de economische achterstand veroorzaakt de hoge criminaliteitscijfers onder allochtonen, sociaal-culturele factoren spelen ook een belangrijke rol. Neem bijvoorbeeld Marokkanen. Cultureel gezien verschillen de Marokkaanse nieuwkomers sterk van de in Nederland gangbare cultuur. Bij Marokkanen is sprake van weinig samenhang in het gezin. Zo spelen jongens altijd buiten en zijn meisjes altijd binnen. Belangrijk verschil met Nederland is bovendien dat de opvoeding in Marokko is gericht op sociale controle. In Marokko zelf treedt iedereen corrigerend op. Iedereen zal jongetjes op straat aanspreken op hun wangedrag. In Nederland is de opvoeding gericht op zelfcontrole. Kinderen op straat worden hier niet door de buurman gecorrigeerd. Marokkaanse jongens kunnen hier dus gewoon hun gang gaan, nog steeds. Dat zie je bijvoorbeeld in Gouda.”

Niets uitgehaald

Minister Sorgdrager (D66) zette in de CRIEM-nota een driesporenbeleid op de rails dat was gericht op jonge allochtonen in drie verschillende leeftijdsgroepen. Bij heel jonge kinderen moest iets worden gedaan aan het wegwerken van de taalachterstand om hen zo beter voor te bereiden op school. Voor de groep scholieren zouden maatregelen worden getroffen die spijbelgedrag en schooluitval moesten tegengaan. Allochtone jongeren die zich al met lichtere vormen van criminaliteit bezighielden, moesten worden begeleid naar een baan. “Er is heel veel in geïnvesteerd, alleen heeft het niets uitgehaald. Wat ze ook hebben geprobeerd, ruim tien jaar na de CRIEM-nota is de onevenredigheid van allochtonen in de criminaliteitsstatistiek nog steeds even groot, vooral bij Marokkanen en Antillianen.”

Dit blijkt bijvoorbeeld in 2005 uit een onderzoek van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) naar de omvang van verdachten onder autochtone en allochtone bevolkingsgroepen.

Enkele conclusies uit het rapport *Verdacht van criminaliteit, Allochtonen en autochtonen nader bekeken* zijn:

- Het hoogste percentage verdachten ligt bij de groep mannelijke niet-westerse allochtonen van de tweede generatie;
- De Dominicaanse en Antilliaanse bevolkingsgroepen hebben het hoogste percentage geregistreerde verdachten;
- Allochtone jongeren staan vaker als verdachte geregistreerd bij de politie dan autochtone jongeren;
- Het algemene beeld dat bij Antillianen en Marokkanen een probleemgroep voorkomt, wordt door de resultaten ondersteund;
- Bij de Marokkanen zijn zowel de eerste als de tweede generatie vaker dan autochtonen en de meeste andere herkomstgroeperingen verdachte van een misdrijf;
- Bij de Antillianen gaat het voornamelijk om de jongeren van de eerste generatie, met een opvallend hoog percentage verdachte meisjes.

Politiek

Het gebrek aan resultaat wijt Rutenfrans allereerst aan de politiek die zich onvoldoende heeft ingespannen om het probleem op te lossen.

“De politiek heeft destijds eigenlijk nauwelijks op het CRIEM-rapport gereageerd”

“De politiek heeft destijds eigenlijk nauwelijks op het CRIEM-rapport gereageerd. Het kan zijn dat politici het probleem toen niet als urgent hebben ervaren, hoewel dat bij de ambtenaren op het ministerie van Justitie zeker wel het geval was. Maar er heerste in die tijd een sterk klimaat van politieke correctheid. Ik herinner me nog dat ik eind 1997, als redacteur bij het dagblad Trouw, een artikel heb geschreven met als titel: ‘Hoe crimineel zijn allochtonen’ dat insloeg als een bom. Bij Trouw was het artikel langs vijf chefs geweest voordat het in de krant mocht. Op het ministerie van Justitie was sprake van een grotere openheid dan bij de vrije pers”, aldus Rutenfrans.

Hij vindt dat het overheidsbeleid om allochtonen uit de criminaliteit te houden de afgelopen tien, vijftien jaar heeft gefaald. “De nadruk in het beleid lag steeds op preventie, op het voorkomen van crimineel gedrag bij allochtonen. Maar preventie werkt niet zonder repressie. Je moet sancties opleggen want vrijblijvendheid slaat dood.” De criminoloog zegt zich zeer te hebben verbaasd over het optreden van burgemeester Wim Cornelis van Gouda en korpschef Jan Stikvoort van de regiopolitie Hollands-Midden toen buschauffeurs weigerden nog langer door de wijk Oosterwei te rijden omdat ze vreesden voor hun leven.

“De korpschef lijkt me een mooi voorbeeld van het doorgeslagen preventiedenken bij de politie”

Rutenfrans: “Burgemeester en korpschef deden alsof er niets aan de hand was, maar een paar weken later vroegen ze wel veel geld van het Rijk om de problemen op te kunnen lossen. De korpschef lijkt me een mooi voorbeeld van het doorgeslagen preventiedenken bij de politie. In de debatten over deze zaak kwam hij steeds maar met ‘we hebben een heel goede band met de Marokkaanse gemeenschap’. Dat heeft hij geleerd op de politieopleiding. Maar een goede band met de Marokkaanse gemeenschap helpt niet. Hij vergeet dat Marokkaanse moeders niets hebben te vertellen over hun zonen en dat vaders het laten afweten omdat ze het te druk hebben met hun oude dag in Marokko.”

Huwelijksmigratie

Als een van de mogelijke oplossingen voor de hoge criminaliteit onder Marokkanen ziet Rutenfrans het paal en perk stellen aan huwelijksmigratie. “De overheid moet er bijvoorbeeld voor waken dat heel veel Marokkaanse jongens trouwen met een vrouw uit Marokko. In de Marokkaanse cultuur moet de vrouw de kinderen opvoeden, maar als zij geen Nederlands spreekt, beginnen de kinderen met een taalachterstand op school. Dan kunnen ze niet mee, dan krijg je spijbelgedrag en voor je het weet belanden ze in de criminaliteit. De spiraal zal dan nooit worden doorbroken en voor de overheid is het dweilen met de kraan open bij de aanpak van crimineel gedrag onder allochtonen.”

“De enige oplossing is Marokkaanse vaders te bekeren tot het Nederlandse opvoedingsmodel van zelfcontrole en zelf verantwoordelijkheid nemen voor je leven”

Rutenfrans vreest dat zich een blijvende etnische onderklasse ontwikkelt die zichzelf in stand houdt. Hij volgt daarin de ideeën van de Britse psychiater Theodore Dalrymple van wie hij in 2004 het boek *Leven aan de onderkant. Het systeem dat de onderklasse in stand houdt* vertaalde “De kern van het probleem met criminele allochtone jongeren zit in de cultuur die in de opvoeding wordt overgedragen. De enige oplossing is Marokkaanse vaders te bekeren tot het Nederlandse opvoedingsmodel van zelfcontrole en zelf verantwoordelijkheid nemen voor je leven. Mensen zijn zelf verantwoordelijk voor hun daden. Dat is ook de rode draad bij Dalrymple.”

Rolmodellen

Bij de terugdringing van criminaliteit onder allochtone jongeren kunnen positieve rolmodellen uit de eigen etnische gemeenschap zeker een rol spelen, meent Rutenfrans.

“Marokkanen zien dat je iets kunt bereiken in de maatschappij als je goed je best doet in Nederland. Aboutaleb en Marcouch is het tenslotte ook gelukt”

Politicus Ahmed Aboutaleb, nu nog staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en vanaf 5 januari burgemeester van Rotterdam, is met zijn Marokkaanse afkomst zo’n man, evenals de stadsdeelvoorzitter van Slotervaart in

Amsterdam, Ahmed Marcouch, ook van oorsprong een Marokkaan. “Marokkanen zien dat je iets kunt bereiken in de maatschappij als je goed je best doet in Nederland. Aboutaleb en Marcouch is het tenslotte ook gelukt. Zoals ook de verkiezing van Barack Obama tot president van de Verenigde Staten veel betekent voor de zwarte Amerikanen. Een etnisch rolmodel op een belangrijke post betekent tegelijkertijd dat de minderheidsgroep in een achterstandssituatie zich niet meer kan verschuilen achter ‘dat komt omdat ze ons discrimineren’.”

Harde aanpak

Rutenfrans is voorstander van een harde aanpak. Het Rotterdamse model waarbij de overheid zich steeds indringender met het privébestaan van haar burgers in achterstandssituaties bemoeit, komt naar zijn zeggen ‘in de buurt’ van zijn opvattingen.

“Bij het achter de voordeur kijken door de overheid moet je wel oppassen”

“Bij het achter de voordeur kijken door de overheid moet je wel oppassen. Voor je het weet krijg je een totale controlestaat. Maar als het uitgangspunt is iemand zelfcontrole te leren dan is het helpen van Antilliaanse tienermoeders bij de opvoeding van hun kind noodzakelijk. Een opmerkelijke overeenkomst tussen Marokkanen en Antillianen is overigens dat de vader geen rol speelt bij de opvoeding en in de opvoeding ligt juist het probleem. Dan moet je wel ingrijpen in het privéleven van mensen”, zegt Rutenfrans nadenkend.

“De politie moet niet optreden als maatschappelijk werker”

De boodschap van Rutenfrans aan de overheid is: durf te straffen! Hij neemt afstand van de louter preventieve aanpak uit de CRIEM-nota. “Ik ben in de afgelopen jaren heel erg gaan geloven in repressie, in het opleggen van gevangenisstraffen. Want als je als overheid niets doet tegen criminele allochtonen of halfslachtig optreedt, dan maak je jezelf belachelijk en laat je de slachtoffers in de kou staan. In krantenberichten wordt steeds vaker melding gemaakt van politieagenten die passief toekijken bij crimineel gedrag of slachtoffers afraden aangifte te doen. Verder zijn de opgelegde straffen, als het daar al van komt, veel te licht. We moeten af van de taakstraf. Als je een taakstraf oplegt van 200 uur gangen dweilen in een zorgcentrum, dan word je uitgelachen. Daar wordt het niet beter van. Forse vrijheidsstraffen opleggen is de enige remedie. Groot voordeel van opsluiten in de gevangenis is dat criminelen van de straat zijn en zolang ze vastzitten geen kwaad kunnen doen. Dat geeft ook een geweldige opluchting in de wijk die last had van het criminele gedrag. Bijkomend voordeel is dat de politie serieuzer wordt genomen. De politie moet niet optreden als maatschappelijk werker. De politie moet gezag inboezemen, laten zien dat ze niet met zich laat spotten. We moeten terug naar gewone repressie. Ik weet zeker dat dat door allochtone jongeren wordt begrepen. Al het andere begrijpen ze niet.” <<

www

Criminaliteit in relatie tot integratie van etnische minderheden, Tweede Kamer, vergaderjaar 1997-1998, 25 726, nr. 1. De nota is te downloaden via: **www.overheid.nl**
Verdacht van criminaliteit. Allochtonen en autochtonen nader bekeken. M. Blom, J. Oudhof, R.V. Bijl, B.F.M. Bakker (red.). Den Haag, Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC), 2005. De publicatie is te downloaden van de websites van het CBS en het WODC: **www.cbs.nl** en **www.wodc.nl**